פ׳ זכור

א. אין דער הפטרה פון פרשת זכור ווערט דערציילט, ווי שאול האָט רחמנות געהאַט אויף אגג מלך עמלק און אויף „מיטב הצאן והבקר״ פון עמלק׳ן, און אַז דאָס איז געווען קעגן דעם רצון פון דעם אויבערשטן, און דערפאַר האָט דער אויבערשטער צוגענומען די מלוכה פון שאול׳ן און זי איבערגעגעבן צו דוד׳ן.

די הפטרה און אויך די קריאה פון פרשת זכור האָבן אַ שייכות צו פורים, וואָס דערפאַר ווערן זיי געלייענט דעם שבת פאַר פורים. אין פשטות איז פאַרשטאַנדיק אָט די שייכות, ווייל המן הרשע איז דאָך „האגגי״ — האָט געשטאַמט פון אגג׳ן [1] (וועגן וועמען עס ווערט דערציילט אין דער הפטרה פון פרשת זכור), וואָס ער האָט געשטאַמט פון עמלק׳ן [1] (און וועגן זכירת מעשה עמלק רעדט דאָך די קריאה פון פרשת זכור). ובפרט לויט ווי חז״ל דערציילן [2], אַז המן הרשע איז געבוירן געוואָרן נאָר דורך דעם וואָס שאול האָט ניט באַלד גע׳הרג׳עט אגג׳ן, איז נאָך מער פאַרשטאַנדיק די שייכות פון פורים צו דער הפטרה, ווייל די גאַנצע גזירה אויף די אידן דורך המן הרשע, איז אַרויסגעקומען פון דעם חטא וואָס שאול האָט ניט באַלד גע׳הרג׳עט אגג׳ן.

אין תורה זיינען אַלע ענינים בדיוק. איז דערפון פאַרשטאַנדיק, אַז ניט נאָר די פאַסירונג אין אַלגעמיין, נאָר אויך אירע פרטים וואָס ווערן דערציילט אין דער הפטרה — די טענות פון שאול׳ן: „הקימותי את דבר ה׳״ (איך האָב מקיים געווען די רייד פון דעם אויבערשטן); „למען זבוח לה׳ אלקיך״ (ער האָט געלאָזט לעבן די צאן ובקר בכדי זיי צו ברענגען פאַר קרבנות צום אויבערשטן), און דער ענטפער פון שמואל הנביא: „הנה שמוע מזבח טוב״ (פאָלגן (דעם אויבערשטן) איז בעסער ווי ברענגען אַ קרבן); „מאסת את דבר ה׳״ — זיינען אויך פאַרבונדן מיט פורים.

ב. די גמרא זאָגט [3] אויפן פסוק [4] „בן שנה שאול במלכו״, אַז ער איז געווען ריין פון אַ חטא ווי אַ קינד פון איין יאָר. איז דאָך פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס וואָס ער האָט געלאָזט לעבן אגג׳ן, אויך די מיטב הצאן והבקר, איז עס ניט געווען ווייל ער האָט סתם ניט

המזבחות גופא — מזבח הפנימי, תפארת ז״א, הוא עשיר לגבי מזבח החיצון, מלכות דלית לה מגרמה כלום. והטעם שאין צריך טבילה, אותיות הביטול, משום שהם עצמם בטול, דומים לקרקע, או שציפויין בטל לגבי הפנימיות. ורבי אליעזר הרומז על עצמות ומהות א״ס ב״ה, שנקרא ע״ש אלקי אבי בעזרי (במדב״ר פי״ט, ז), ונק׳ הגדול, במקום גדולתו כו׳, ראה גם בהחיצוניות — הפנימיות, ואין צורך שהציפוי יהי׳ בטל לגבי הפנימיות, כי גם הציפוי מצד עצמו בטל, אין עוד.

משא״כ לחכמים, והלכה כמותם, כי לא בשמים היא, כ״א הנהגה דסדר השתלשלות, הציפוי מצד עצמו יכול לקבל טומאה, אלא שעי״ז שנעשה ציפוי לפנימיות בטל. ואכמ״ל וד״ל.

1) תרגום ותרגום שני למגלת אסתר ג, א.

2) ראה מגילה יג, רע״א. תדא״ר פכ״ד. יל״ש בשלח רמז רסת.

3) יומא כב, ב.

4) שמואל א יג, א.

געפאָלגט דעם אויבערשטן, נאָר ער האָט געהאַט דערביי אַ טעם, אַ טעם פון שכל דקדושה. וואָס דערפאַר האָט ער געזאָגט „הקימותי את דבר ה׳", ער האָט געמיינט, אַז ניט נאָר האָט ער ניט געטאָן דעם היפך פון רצון העליון, נאָר אדרבה, ער האָט דערמיט מקיים געווען דעם דבר ה׳.

שאול האָט געוואוסט דעם ענין פון קרבנות, אַז דורך דעם וואָס מען נעמט אַ גשמיות׳דיקע בהמה און מען איז זי מקריב צום אויבערשטן, איז מען דורך דעם מהפך דעם חושך פון גשם בהמי צו אור פון תכלית הרוחניות [5], און „מתוך החושך" ווערט אַ „יתרון האור". דעריבער האָט שאול געטראַכט, אַז בשעת ס׳איז דאָ אַ געלעגנהייט צו נעמען צאן ובקר פון עמלק׳ן, וואָס ער איז דער „ראשית גוים", דער שורש צו אַלע מיני רע [6] — איז דאָך דאָס דער גרעסטער חושך — און דעם צאן ובקר וועט מען מקריב זיין צום אויבערשטן, וועט דאָך דערפון אַרויס־קומען דער גרעסטער יתרון האור.

דער חסרון איז אָבער דאָ געווען — וואָס „שאול הלך אחר הטעם", ער האָט געטאָן ווי עס קומט אויס לויט שכל, און אין שכל האָט עס טאַקע אַן אָרט. ביי אים האָט אָבער געפעלט אין תכ־לית השלימות פון קבלת עול [7], אין דעם ביטול בתכלית צום רצון העליון — און דער אויבערשטער האָט דאָך אָנגעזאָגט „והחרמתם את כל אשר לו", מען זאָל פאַרוויסטן אַלץ וואָס געהערט צו עמלק׳ן.

און דאָס האָט אים שמואל געענט־פערט: הנה שמוע מזבח טוב, להקשיב מחלב אילים. „זבח" און „חלב" מיינט די עבודה שעפ״י טעם: ער דינט דעם אויבערשטן מיט זיינע בעסטע כחות, חלב ושומן, מיט ראשית כחות הפני־מיים — שכל, און דאָס פאָדערט זיך טאַקע פון אַ אידן, אַז ער זאָל דינען דעם אויבערשטן ניט בלויז מיט קבלת עול, נאָר ער זאָל אויך פאַרשטיין, אַלץ וואָס עס איז געגעבן געוואָרן צום פאַרשטייך, ביז אַז אַלע זיינע בעסטע כחות זאָלן זיין לה׳. ווייל אויב ער דינט דעם אויבערשטן נאָר מיט קבלת עול, אָן פאַרשטאַנד און אָן געשמאַק, איז דאָן זיין עבודה בלויז מיט די נידעריקע כחות, כח המעשה וכו׳, און ער גיט ניט אַוועק „כל חלב לה׳" [8]. אָבער דאָך, איז „שמוע" און „להקשיב" — קבלת עול — בעסער פון „זבח" און פון „חלב", וואָס דאָס איז השגה. וואָרום אין צוגאָב צו דעם וואָס מצד השגה איז מען עלול צו האָבן אַ טעות (ווי ביי דער מעשה מיט שאול׳ן); איז אפילו אַז מען זאָל אין דער עבודה מכוון זיין צום רצון העליון — וויבאַלד אָבער אַז די עבודה איז נאָר על פי שכל, פאַרבלייבט דער עובד נאָך אַלץ אין זיין פולער מציאות, עס פעלט אים דער אַוועקלייג און ביטול צום אוי־בערשטן וואָס קומט פון קבלת עול. און כאָטש אַז ס׳דאַרף דאָך זיין דער „כל חלב לה׳", מען דאַרף דינען דעם אויבערשטן אויך מיטן שכל, דאַרף אָבער דאָס גופא קומען פון קבלת עול:

---

5) ראה לעיל ע׳ 905.

6) ראה תו״א מג״א צה, א. ד״ה זכור תרס״ה, ובכ״מ.

7) ולכן בגלל חטאו זה קרע ה׳ את ממלכות ישראל מעליו, מדה כנגד מדה; ענין המלכות הוא „שתהא אימתו" הביטול דקבלת עול. וזהו ג״כ שנתנה מלכות לדוד, כי העבודה דדוד הי׳ שויתי ודוממתי, ביטול (כאבן דומם) דקבלת עול (בענין שאול ודוד ראה גם לקוטי שיחות ח״א פ׳ שמיני ובהמצויין שם).

8) ראה לעיל פ׳ משפטים.

אזוי איז דער רצון העליון, אז די עבודה זאל זיין אויך מיטן פארשטאנד, און דערפאר פארשטייט ער דאס אויך מיטן שכל.

ג. אויף קבלת עול שטייט[9] „דא תרעא לאעלאה”, דאס איז דער טויער צו אלע ענינים פון קדושה. און ווען עס פעלט קבלת עול, איז מען דאן ניט קיין כלי, ח״ו, צו קדושה, און עס קענען דערפון ארויסקומען כל מיני רע. וואס דערפאר איז דורך דעם וואס „שאול הלך אחר הטעם” און ניט תיכף גע׳הרג׳עט אגג׳ן איז ארויסגע־קומען המן הרשע, וואס האט געבראכט צו דער גזירה „להשמיד להרוג ולאבד (ח״ו היל״ת) את כל היהודים”, פאר־ניכטן ר״ל דעם גאנצן ענין פון אידן און אידישקייט.

און דורך דעם וואס אידן זיינען געשטאנען מיט א מסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת — וואס דערפאר ווערן אידן אין דער גאנצער מגילה אנגערופן מיטן נאמען „יהודים”, כמרז״ל[10] „כל הכופר בעבודה זרה[11] נק׳ יהודי”, זיי זיינען געשטאנען מיט א הודאה און ביטול צום אויבערשטן — דאס האט געבראכט די הצלה און די גאולה פון פורים.

און דאס איז די שייכות פון פרטי ההפטרה דפרשת זכור מיט פורים: דער חטא פון שאול׳ן איז געווען מיעוט בקבלת עול. מצד דערויף קען ווערן סוף סוף א נתינת מקום צו אגג׳ן — קליפת עמלק[12], ביז א נתינת מקום צו גזירת המן הרשע להשמיד גו׳ ר״ל את כל היהודים. און דורך קבלת עול און מסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, דער קיום ההוראה פון שמואל׳ן „הנה שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אי־לים”, האט מען מנצח געווען קליפת עמלק ברוחניות, וואס דאס האט זיך אויסגעדריקט אויך אין גשמיות, ס׳איז געווען דער „והרוג בשונאיהם”, מען האט גע׳הרג׳עט בני עמלק, און דורך דעם איז מען פטור געווארן פון גזירת המן, און „ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר”[13].

---

9) זח״א ח, רע״א.

10) מגילה יג, א.

11) לשון רז״ל, כל הכופר בעבודה זרה רמז בו — כמו שפירש כ״ק מו״ח אדמו״ר — עבודה שזרה באותו ענין. אותה העבודה אצל מי שהוא אחר או (גם אצלו גופא) בזמן אחר או במקום אחר, היא עבודה דקדושה, אלא שמצד המצב שנמצא בו עכשיו, דורשים מאתו עבודה אחרת, וכאשר מזניח את העבודה הנדרשת ממנו ועוסק בעבודה אחרת, הרי זו עבודה זרה — אף ששם זה (כפשוטו) מתאר עבודת אלילים וכו׳ — דמכיון שעושה הפכו של רצון הבורא, הרי הוא בתכלית הפירוד וכאילו כופר באחדותו כו׳ (עיין תניא פכ״ד). ובכדי לכוון לאמיתית רצון העליון שיעשה את עבודתו המוטלת עליו עכשיו, א״א ע״י העבודה דטעם ודעת, כי אם, ע״י העבודה דהודאה וקבלת עול דוקא. וזהו שאמרו כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי, כי ע״י העבודה דהודאה (יהודי) דוקא אפשר להיות הכפירה בעבודה זרה. — וגם בזה שייכות ההפטרה דפ׳ זכור לפורים, כי מה שחמל שאול על מיטב הצאן והבקר למען זבוח לה׳, הרי הענין מצד עצמו, (לולי ציווי ה׳ „והחרמתם את כל אשר לו”) בירור הניצוצות הנמצאים למטה ביותר, היא העבודה דקדושה והקמת דבר ה׳, אלא שרצון הבורא אז הי׳ לא העבודה של בירור הניצוצות שבעמלק, כי אם, העבודה דוהחרמתם וגו׳. ולפי ששאול הלך אחר הטעם, לא כיון לאמיתית רצון העליון. והתיקון לחטאו של שאול הי׳ ההודאה דקבלת עול והכפירה בעבודה זרה.

12) אשר קרך. כי שכל ענינו קרירות.

13) שייכות ענינים אלו — אורה ושמחה וששון ויקר — להעבודה דקבלת עול שלמעלה מטעם ודעת, נתבארה בהשיחה

ד. על פי זה וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס די מצוה פון פורים, וואָס איז מער פון אַלע אַנדערע עניני פורים פאַרבונדן מיט דעם גאַנצן טאָג פון פורים[14], מיט „ימי" — איז המוקדם בכתוב, וואָס שטייט גלייך — „משתה": „חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"[15], אַז די עבודה פון „סור מרע" („ארור המן") „ועשה טוב" („ברוך מרדכי") זאָל זיין אין אַן אופן פון „עד דלא ידע", העכער פאַר טעם ודעת. דער גאַנצער נס פון פורים איז געקומען בזכות המסירת נפש שלמעלה מן השכל, דעריבער דאַרף אויך זיין די עבודה — „עד דלא ידע". אמונה פשוטה און מסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, און פון דעם נעמט מען מיט אמונה פשוטה אויפן גאַנצן יאָר, אַז אויך די ענינים פון השגה זאָלן זיך געבויט אויפן יסוד פון אמונה: כמ"ש[16] „טוב טעם ודעת למדני כי במצותיך האמנתי": אויך דער „טוב טעם ודעת" קומט צוליב דער אמונה, און איז געבויט אויף איר.

(משיחת פורים תשי"ט)

פורים

א. אַז די מגילה דערציילט די תוצאות מיטן סך־הכל פון דעם נס וואָס איז געווען פורים, זאָגט עס די מגילה אין עטלעכע קורצע ווערטער: „ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

זאָגט אויף דעם די גמרא[1]: „אורה זו תורה, שמחה זה יום־טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו תפלין". די[2] פיר זאַכן, זיינען אותות (צייכנס) וועלכע ווייזן אויף דעם פאַרבונד פון אידן מיטן אויבערשטן, און המן הרשע האָט גוזר געווען אַז אידן זאָלן ניט מקיים זיין אָט די פיר זאַכן, ווייל ער האָט ניט געוואָלט און ניט געקענט ליידן וואָס די אידן צייכענען זיך אויס פון אַלע פעלקער, דורך זייער פאַרבונד מיטן אויבערשטן. ווען ס'איז געשען דער נס פון פורים און מען איז פטור געוואָרן פון המן'ען מיט זיינע גזירות, איז — „ליהודים היתה אורה זו תורה,

---

(פורים תשי"ט) באריכה, ומובאה לקמן בשיחה לפורים.

14) י"ל בדרך אפשר, דכיון דסמיך ל„ימי" הוי ענין „המשתה" חיוב הנמשך על כל רגע של „ימי", אלא שבכל רגע מקיים זה ע"י שקיים (או שיקיים) לבסומי בסעודת פורים — ועד"ד דבלקיחת ד' מינים פעם אחת, מקיים חיוב הלקיחה שישנו בכל רגע מהיום למ"ד דלכולא יומא אתקצאי, ולא רק למצותו (עיין צפנת פענח להגאון הרגצובי קוני' השלמה ע' 6). ועד"ד חיוב ת"ת שישנו בכל רגע דהיום, אלא שלימודו פרק א' שחרית כו' נמשך גם על רגע זה. משא"כ מצות מקרא מגלה וכו' י"ל דלא נמשך החיוב, וכשקרא את המגילה פעם בלילה ופעם ביום כבר יצא ידי חובתו. — אפילו החיוב דמתנות לאביונים שכתב הרמב"ם (הל' מגילה פ"ב הל' יז) שמצוה להרבות בהם, י"ל דאינו מחוייב בזה כל היום. — ועיין ט"ז ר"ס תרצ"ה. מאיסור תענית — שג"ז גלמד מימי משתה — שאסור בו כל היום כולו — אין ראי' כ"כ, כיון שזהו דבר הסותר. וק"ל (משיחת פורים תשח"י).

15) מגילה ז, ב. בש"ס שלנו הגירסא מיחייב. אבל במאור קטן על הרי"ף, שער הכוונות בסופו, של"ה פ' תצוה ובכל דרושי דא"ח שראיתי הל' הוא חייב איניש. וכן הוא ג"כ בא"ח (הובא בב"י סי' תרצה), שו"ע או"ח סתרצ"ה ס"ב, סי' יעבץ ועוד.

16) תהלים קיט, סו.

1) מגילה טז, ב.

2) חדא"ג מהרש"א שם.